

(/)

[🏠 \(/ \)](#) > 1. Verdenskrig (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1-verdenskrig-53-53-53>)> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Den yderste grænse

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1-verdenskrig-53-53-53/genforeningen-1920>)

Den yderste grænse

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 3254

Del artikel: **f** (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1-verdenskrig-53-53-53/den-yderste-graense>) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på <http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1-verdenskrig-53-53-53/den-yderste-graense>) **in**

(<http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1-verdenskrig-53-53-53/den-yderste-graense&title=>)

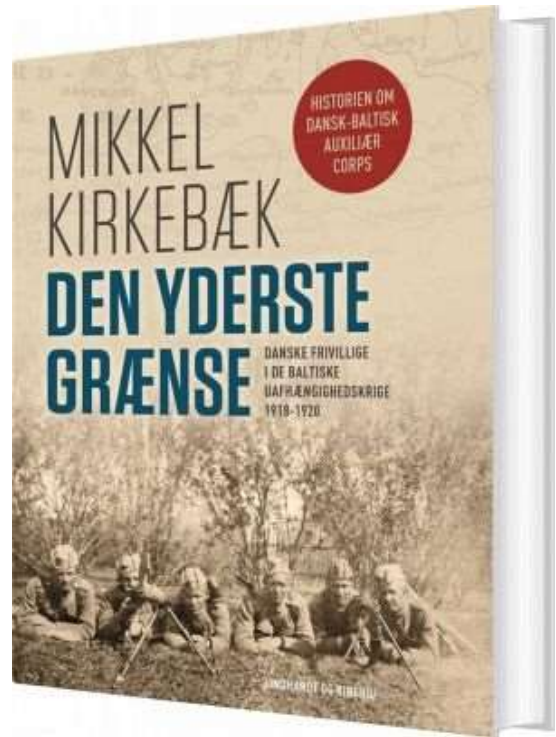
Mikkel Kirkebæk

Den yderste Grænse. Danske frivillige i de baltiske uafhængighedskrige 1918-1920.

Bind I: Politik og ideologi (532 s.). Bind II: Krig og Efterkrigstid (680 s.).

Lindhardt og Ringhof 2019.

Den 26. marts 1919 sejlede 184 danske frivillige fra København med kurs mod Estland for at kæmpe som frivillige i de baltiske uafhængighedskrige som medlemmer Dansk-Baltisk Auxiliær Corps (DBAC). Her endte de med at kæmpe i godt to måneder i Estland, Letland og Rusland, før rejsen gik den anden vej: I begyndelsen af september ankom i alt 135 til København. For historisk interesserede er dette ikke en ukendt historie. Vello Helk har givet et glimrende overblik over den danske militære og humanitære indsats i Estland i sit bidrag til festskriftet til Tage Kaarsted (1988), og Niels Jensen har i bogen *For Dannebrog's Ære* (1998) beskrevet de danskes krigsindsats. Men det er korrekt, som Mikkel Kirkebæk indledningsvis anfører, at denne litteratur bygger på en begrænset empiri, og derfor "lader mange spørgsmål og aspekter stå ubesvarede og uberørte". Det råder Kirkebæk godt og grundigt bod på med sit massive værk, der først og fremmest fokuserer på korpsets historie, men placerer det i den større kontekst, der indbefatter de lande, soldaterne kæmpede i (og for), stormagtsinteresser og dansk sikkerheds- og indenrigspolitik. Hertil kommer, at korpsets historie dækkes bredt fra idéens undfangelse og til efterdønninger, først og fremmest gennem afdækning af deltagernes aktiviteter efter hjemkomsten fra Estland i 1919.

I sit arbejde med korpsets historie har Kirkebæk gravet imponerende både bredt og dybt. Han har konsulteret en stribe danske arkiver, men også rigsarkiverne i Estland, Finland, Letland, Sverige, Storbritannien og USA. Han har også brugt et væld af trykte kilder – især den danske dagspresse i meget bredt udtræk (man aner digitaliseringens gevinster her) – ligesom den internationale forskningslitteratur er inddraget.

Det er på den baggrund ikke overraskende, at det er let at skrive meget godt om Kirkebæks værk. Korpsets tilblivelseshistorie placeres fint i det større sikkerhedspolitiske perspektiv, hvor især Storbritannien var bekymret over udviklingen i Baltikum og ønskede at inddæmme eller knuse bolsjevismen og derfor søgte at presse både den svenske og danske regering til at yde en indsats. Her afdækkes i detaljer, hvordan den danske regering på den ene side ikke ville engagere sig aktivt, men alligevel stiltiende accepterede hvervningen af danske frivillige – endog meget stiltiende, er Kirkebæks overbevisende pointe. Kirkebæk har også gravet godt ned i den indenrigske polemik, som hvervningen af frivillige førte til, og minder os om, at der var stærke kræfter på højrefløjen, hvis demokratiske sindelag var alt andet end dybt forankret, men også, at regeringen kom under pres, ikke blot fra højre, men også fra venstre - om end den tætte afdækning af den radikale venstrefløjs engagement kan forlede læseren til at miste sans for proportioner. Syndikalister og venstresocialister råbte højt, men om de satte regering og Socialdemokratiet under alvorligt pres, som Kirkebæk mener, er måske lidt mere tvivlsomt. Det er værd at huske, at venstresocialisterne kun fik knap 4.000 stemmer ved valget i april 1920. Det var en solid fremgang siden 1918, hvor partiet havde fået 1.450 stemmer, men der var godt nok langt til Socialdemokratiets ca. 300.000.

Den detaljerede skildring af DBAC's virke i Baltikum indrammes af fine overblik over områdets komplicerede politiske og militære historie 1917-20. Roses skal også den grundige afdækning af de frivilliges baggrund og motiver. Selv om der kun kom ca. 200 danske frivillige afsted, så havde ca. 2.000 ladet sig indtegne som interesserede, og dette har efterladt et materiale, der gør det muligt "statistisk" at afdække "nogle generelle mønstre" (I, 395). Det gælder geografi, alder og erhverv (i hovedområder), men den mest interessante del af udredningen handler om motiver, og her er analysen primært baseret på kvalitative udsagn omkring de faktisk afrejste. Her er det mest påfaldende, at ca. halvdelen kan rubriceres som "lejesoldater", dvs. mænd der tog afsted af økonomiske grunde. "Ideologerne" fyldte

betydeligt mindre, det samme gjorde "professionelle", selv om Kirkebæk overbevisende påpeger, at den gruppe nok var blevet større, hvis regeringen havde været villig til at lade officerer træde midlertidigt uden for tjeneste. At chancen for at gøre aktiv krigstjeneste måtte tiltrække mange militære er ikke overraskende, men i læsningen af Kirkebæks værk bliver man også mindet om, at forelskelsen i demokrati og parlamentarisme ikke var udbredt i datidens officerskorps.

Der er altså også meget godt i Kirkebæks værk. Men der er også meget at kritisere. Det er allerede antydnet, at det i forbindelse med behandlingen af den indenrigspolitiske situation i 1919 kniber lidt med proportionssansen. Det samme gælder, når blikket rettes om de frivilliges aktiviteter efter hjemkomsten. Her er en hovedpointe, at "baltikumfrivillige" spillede fremtrædende roller som "kernen og spydspidsen" i organisationer på den yderste højrefløj i tiden frem til 1945 (II, 434). Den tese søges underbygget i det lange kapitel "Fra krig til politisk aktivisme", hvor læseren over mere end 50 sider præsenteres for en række eksempler, der skal dokumentere, hvordan "mange", "nogle" eller "en del" tidligere frivillige gled over i politisk aktivisme på det yderste højre. Det er forbløffende vage mængdeangivelser i betragtning af, at den samlede gruppe udgjorde under 150 mand. Den detaljerede afdækning fokuserer imidlertid på ganske få af veteranerne. Under overskriften "Soldaterne og synet på jøderne efter krigen" hedder det, at "der er næppe tvivl om, at flere hjemvendte soldater ... blev en slags pionerer" for antisemistiske forestillingers udbredelse, men fremstillingen bygger kun på to veteraners aktivitet, nemlig Max Arildskov (hvis højreekstremistiske aktivisme er tidligere er dokumenteret i forskningen) og Ejnar Jørgensen (der ikke kæmpede i Baltikum, men dog havde meldt sig og siden kæmpede mod bolsjevikkerne i Rusland)(II, 452-459). At tidligere frivillige spillede aktive og for enkeltes vedkommende centrale roller på den numerisk beskedne yderste højrefløj er sandsynligvis rigtigt, men det mest interessante, som kapitlet afdækker, er faktisk at bag- og pengemanden bag DBAC, direktør Aage Westenholz, lagde klar afstand til både aggressiv anti-semitisme og nazisme. Westenholz holdt sig også fri af luftige planer om et dansk frikorps, der efter den tabte afstemning i zone 2 skulle sikre et Danmark til Ejderen, og som Kirkebæk har fundet omtalt i en brevklaude i en af de frivilliges arkiv. Han skriver imidlertid, at det er helt usikkert om brevet blev afsendt (til en sønderjysk redaktør), og man tænker som læser, om det ikke havde været bedre at flytte denne historie, der sandsynligvis højst handler om en højrenational fantast eller to, over blandt bogens realnoter. At historien findes i brødteksten, passer imidlertid godt med det overordnede indtryk, som dette kapitel efterlader, nemlig at forfatteren har vendt hver sten (og arkivpakke) for at dokumentere de frivilliges danmarkshistoriske betydning.

Indledningsvis spørger Kirkebæk, om "et værk i to bind er for meget plads at værdige et numerisk forholdsvis beskedent dansk militærkorps" (I, 15). Det er et farligt spørgsmål at stille, for svaret ender let med at blive ja, og det er også tilfældet her. Dette ja skyldes ikke, at korpset som faghistorisk genstandsfelt er uinteressant, og Kirkebæk har, som det skulle fremgå af det ovenstående, et fint blik for at placere det beskedne korps i sammenhænge, så det bliver en del af flere og meget større historier.

Alligevel er helhedsindtrykket, at bogen ikke bare er lang, men alt for lang. Det skyldes overordnet to ting. For det første at Kirkebæk – som det ofte er tilfældet med kildenære arbejder – ikke blot flittigt citerer, men også i lange stræk refererer sine kilder in extenso. Fremstillingen kunne med fordel være strammet betydelig op i forhold hertil. For det andet og værre får man under læsningen ofte det indtryk, at ingen detalje er for lille eller banal til at skulle nævnes – når den nu er fundet i kilderne.

Jeg vil nøjes med at give tre eksempler. En vigtig pointe i fremstillingen er, at korpsets afsendelse fra København i marts 1919 blev ret kaotisk. Det er der god grund til at afdække og forklare omhyggeligt. Men at selve skibsrejsen til Estland skal afdækkes i en detaljegrad, hvor vi får at vide, at skibet blev forsinket undervejs af både tåge og is (og forsinkede isbrydere), er vanskeligere at forstå (I, 278-281). Det samme gælder, når vi i gennemgangen af korpsets indsats i Rusland i juli kommer ned på et detaljeniveau, hvor det oplyses, at de frivillige fór vild om natten, fik rå æg til morgenmad, og at nogle af dem måtte flygte fra vrede bier (II, 211-214). Det sidste eksempel er en smule anderledes. I kapitlet med den ikke helt velvalgte overskrift "Narrativet om DBAC" præsenteres vi for en ganske detaljeret analyse af Arildskov og korpsets militære leder, Richard Borgelins senere erindringer som eksempler på, hvordan soldaternes selvframstillinger generelt er "renskurede" og både "fantasifulde" og

selvhævdende" (II, 495-503). Analysen er glimrende, men dens indsigter kommer på ingen måde som en overraskelse efter læsningen af de foregående citat- og referattunge næsten 900 sider (hvortil skal lægges de endog rigtig mange realnoter i værket i alt 130 sider lange noteapparat).

[Historie-online.dk, den 3. december 2019]

← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1-verdenskrig-53-53-53/genforeningen-1920>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

**JYLLANDSSLAGET OG FØRSTE KRIGEN PÅ HAVET
VERDENSKRIG I NORDSØEN**

([/article/items/view/2786/91](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1-verdenskrig-53-53-53/krigen-paa-havet-730))
(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1-verdenskrig-53-53-53/krigen-paa-havet-730>)

GRÆNSEN ER NÅET

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/1-verdenskrig-53-53-53/graensen-er-naaet>)

Kød Flæsk og Paalæg

Tre pensionerede slagtere hjælper med ny forretning i Den Gamle By

(<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/udstillinger-3-3/koed-flaesk-og-paalaeg>)

Den store fædrelandskrig